

Na téma přistěhovalectví jsme v naší rubrice otiskli již několik názorů. Většinou se však jednalo o názory zabývající se tímto tématem obecně; tedy o názory na přistěhovalectví, týkající se celé Evropy, a to především v kontextu k východním zemím. A co my? Budeme od přistěhovačů chtít, aby se ztotožnili s naší národní mytologií? Nebo aby převzali naše hodnoty? A jaké? Nad těmito otázkami se v článku **Jak naložit s vetřelci** zamýšlí zmocněnec vlády pro lidská práva **Jan Jařab**.

V českém právním řádu pojem „přistěhovelec“ vůbec nenalezneme. Každý, kdo není českým občanem, je prostě „cizincem“. Je jím ten, kdo právě vystoupil na ruzyňském letišti z letadla, stejně jako ten, kdo u nás žije třicet let, má zde manželku a narodily se zde jeho děti. Zatímco pojem „přistěhovelec“ v sobě obsahuje také implicitní uznání toho, že dotyčný k nám už patří, pojem „cizinec“ je pouze protikladem pojmu „našinec“. Cizí je to, co sem nepatří. V anglických verzích naší legislativy se právní pojem „cizinec“ překládá příznačně termínem „alien“. Název sci-fi filmu *Alien* zase překládáme do češtiny jako *Vetřelec*.

Jestliže si přistěhovelec vydrží deset let trpělivě, rok za rokem prodlužovat pobyt, může se z něho stát „cizinec s trvalým pobytem“. Není to ale *contradictio in adiecto*? Jak tady někdo může trvale žít a být pořád „cizí“?

Osoba s přiznaným trvalým pobytem by měla mít všechna práva občanů ČR s výjimkou některých práv politických. I u těch by se však mělo v souladu s evropským vývojem přikročit ke změně, alespoň pokud jde o volební právo na komunální úrovni.

Přestoupit z kategorie „cizinec“ do kategorie „našinec“ je velmi obtížné. Ve srovnání s dalšími vyspělými zeměmi stanoví náš zákon pro získání občanství vysoce restriktivní podmínky (deset let čekání na trvalý pobyt, po dalších pěti šance požádat o občanství). Ani jejich splnění však není žádnou zárukou úspěchu; ba není dokonce ani reálným příslibem jeho získání.

Být přistěhovalcem není nikdy úplně snadné. U nás se bohužel zdá, že samotný systém lidem tuto úlohu zbytečně ztěžuje. Je nastaven způsobem, který nezabrání

v činnosti různým mafiánům, ale zato běžným přistěhovalcům do značné míry komplikuje integraci do společnosti. Různé formy byrokratické šikany znesnadňují život i těm cizincům, kteří už kulturně, sociálně a pracovně zcela integrováni jsou (například v důsledku manželství s českým občanem a žádnou zvláštní integrační pomocí by nepotřebovali).

Co máme vlastně na mysli, když říkáme, že chceme, aby se cizinci mohli do naší společnosti integrovat při zachování své vlastní kultury? Každá integrace je do jisté míry asimilací (přizpůsobením); otázkou však je, do jaké míry a co si vlastně přistěhovanci z hostitelské kultury vezmou. Je nutno stále znovu připomínat, že pojem „kultura“ v širším - a zejména hlubším - smyslu neznamená jen folklor. Nejsou to jen písně, tance a kostýmy, nýbrž též soubor existenciálních postojů. Jeho součástí je hierarchie hodnot a hierarchie loajalít k nejméně třem základním souřadnicím, jimiž jsou za prvé jedinec sám, za druhé jeho rodina, rod či klan, za třetí širší společnost, obec, stát, zkrátka polis. Mnohé tradiční společnosti jednoznačně preferují hodnotu druhou, zatímco moderní euroamerické společnosti tendují ke kombinacím té první (individualismus) a třetí (občanská odpovědnost). Tradiční hodnoty mohou přistěhovače přivádět do konfliktu s okolím a nad tímto konfliktem nelze zamávat obecným heslem „tolerance“. Některé postoje tradičních kultur mohou být v rozporu s mezinárodními standardy lidských práv, na nichž máme dobré důvody trvat. Kultury však musíme vnímat jako dynamické, schopné vzájemného ovlivňování a přizpůsobení strhujícímu toku modernity.

Hlavní problém tkví v tom, že si česká společnost dosud neujasnila, jaké hodnoty by vlastně měli přistěhovanci převzít a do čeho se vlastně mají integrovat. Zdá se, že státy, které si samy musely v průběhu staletí dokazovat oprávněnost své existence, mívají obecně menší schopnost přijímat ty druhé, slabší, protože si ve své národní mytologii úlohu těch slabších a odstrkovaných rezervovaly pro sebe. Naopak ty národní státy, které o své existenci nikdy nepochybovaly (Britové, Francouzi, Švédové, Nizozemci ...), většinou tento problém ve srovnatelné míře nemají.

Pokud po našich přistěhovalcích chceme, aby respektovali nějaký širší, podvědomě sdílený balík hodnot, které považujeme za samozřejmé; měli bychom být schopni tyto hodnoty pojmenovat. Nevím: jde nám opravdu o sdílené hodnoty moderní civilizace jako humanismus, lidská práva, politickou demokracii? Když hovoříme o nutnosti identifikace přistěhovačů s Českou republikou, máme na mysli sdílení Durkheimova „občanského náboženství“, Hebermasův „konstituční patriotismus“, anebo spíše převzetí našich starých národoveckých specifík? Možná ani nejsme schopni tyto věci vůbec rozlišit pod nánosem stejně „samozřejmé“, globalizované konzumní kultury, jež všechno překrývá.

Asi bychom si měli klást otázku, co tedy vlastně po našich přistěhovalcích požadujeme a co jim sami nabízíme. Jsme připraveni se s nimi rozdělit o obecně evropskou, obecně euroamerickou či obecně moderní identitu? Anebo si pod pojmem integrace představujeme, že budou nuceni přebírat specifické mytologie malých národů, k nimž my Češi patříme, mytologicky vytvořené k tomu, aby si tyto národy samy dodaly sebevědomí? A nejsou vůbec problémy s „integrací cizinců“ alespoň zčásti způsobeny nedostatkem naší vlastní sebereflexe?

[LIDOVÉ NOVINY, 13. 3. 2004]

A téma Češi a bydlení? Video jako oltář, žádné knihy a obrazy. Z rozhovoru **Silvie Králové** se dvěma brněnskými architektky – **Tomášem Rusínem** a **Ivanem Wahlou** jsme pro vás vybrali:

Jaké trendy se u nás v architektuře začínají prosazovat?

Trend „podnikatelského baroka“ je tiše střídan jakýmsi pseudominimalismem. Za hodně peněz málo muziky.

Dalším naprosto zhoubným trendem je pokračující výměna původních kvalitních kastlových oken na činžovních domech z 20. a 30. let 20. století za plastová okna.

Jaký je podle vás vztah Čechů, Moravanů a Slezanů k bydlení?

S hrůzou jsme zjistili po nedávné, okolnostmi vynucené prohlídce několika sate-

litních vilek v okolí města, že podstatou interiérů těchto domů je prázdná, keramickými kachlemi položená obytná místnost s oltářem Home Video a koženou sedačkou. Žádné obrazy a žádné knihy a v tom všem Ona sama doma. Snad nejde o pravidlo, ale obáváme se, že jde o častý případ.

Pokud bychom srovnávali se světem, jak si stojí čeští architekti?

Čeští architekti ve srovnání například se sousedními stojícími architektury rakouskými zatím spíše nervózně posedávají na židli. Občas se slavně pozvednou, ale jejich postava se pro evropské kritiky a publikace kupodivu ztrácí ve „východních mlhách“, a tak posléze opět tiše usednou.

Proč tomu tak podle vás je? Nedokáží se prosadit?

Současná kvalitní česká produkce je bezesporu na evropské úrovni. Důvodem jsou možná ty podivné a nevysvětlitelné „mlhy“. Možná s právoplatným členstvím v EU se objeví nějaký vítr.

Mají čeští architekti srovnatelné podmínky jako ti zahraniční? Včetně „poučenosti“ klientů, kteří vědí, co od architekta mohou očekávat?

Architekt je často nejprve pedagogem zasvěcujícím klienta do kulturního kontextu, poté krutým cynikem, který za klientovy peníze realizuje vlastní vize, a posléze iluzionistou, který většinu této práce koná hluboko pod úrovní honorářů jeho západních kolegů.

To jste popsali českého architekta. Jaký je ten zahraniční? Kromě toho, že je finančně lépe ohodnocen.

Zahraniční kolegové se pohybují v dlouhodobě kulturně a sociálně stabilizovaném prostředí. Tento fakt je rozhodující pro úroveň státní a obecní výstavby například ve Vídni. Vysoká architektonická kvalita realizovaných obytných staveb a souborů je důkazem kultivovanosti obecních investorů.

Na okraji snad každého velkého města vyrostlo v posledních letech typizované satelitní městečko. Na první pohled by se zdálo, že architekti u nás nemají příliš mnoho práce. Dávají Češi stále přednost katalogovým domům? Proč?

Vzhledem k existenci mamutích obchodních center, kde je možné zakoupit a kon-

zumovat veškeré druhy zboží, emocí, sportovních výkonů a volného času, je možné stejným způsobem zakoupit i projekt na dům. Prostě přijdete k mrazáku a vyberete si, jestli chcete třípokojového tolstolobika s garáží, nebo jednogenerační krůtu bez garáže, ale s pěkným arkýřem nad volátkem.

Pokud někdo uvažuje o pořízení si vlastního domu či bytu, co byste mu doporučil?

Především si uvědomit, že dům či byt si stavím na celý život nebo na jeho rozhodující část, a takto zodpovědně a s pokorou k tomuto úkolu přistupovat. Nelítovat času s výběrem místa, nelítovat času pro výběr a konzultace architekta.

[LIDOVÉ NOVINY, 13. 4. 2004; OBA ARCHITEKTI VYSTUDOVALI VUT V BRNĚ, V ROCE 1990 ZALOŽILI SPOLEČNĚ ATELJÉR RAW. OBDRŽELI ŘADU OCEŇENÍ, NAPŘ.: CENU GRAND PRIX OBCE ARCHITEKTŮ ZA INTERIÉR BARU KRÁSNÁ VYHLÍDKA V HAVÍŘOVĚ, HLAVNÍ CENU GRAND PRIX ZA REKONSTRUKCI ZDRAVOTNÍ POJIŠTOVNY MV ČR V BRNĚ. ATELJÉR RAW SE PODÍLEL NA PROJEKTECH CELÉ ŘADY DALŠÍCH STAVEB: SÍDLA DP M. BRNA, OBCHODNÍ DŮM HUMANIC V BRNĚ, PARTER OBCHODNÍHO DOMU HUGO BOSS V BRNĚ, PRAŽSKÉ DIVADLO KOMEDIE ATD.]

Názory laiků jsou však mnohdy odlišné od názorů odborníků. S odkazem na předchozí rozhovor to krásně ilustruje článek autorky **Silvie Králové: Domem roku 2004 je opět typová stavba**. Stejně jako minulý rok: vítězem čtenářské ankety Dům roku je typový rodinný domek.

Proč dávají Češi přednost „katalogovým“ domům? Předseda odborné poroty Petr Fuchs se domnívá, že hlavním důvodem může být cena, za kterou firmy tyto domy nabízejí. „Já ale těmto cenám nevěřím. Když si v domě zákazník vymyslí nějakou změnu, tu sumu to okamžitě navýší. Ze strany firem je to jakési lehké klamání veřejnosti“, míní Fuchs. Architekt se zároveň domnívá, že Češi se jednoduše bojí samostatně myslet a vyhledat si svého architekta, kterému by diktovali podmínky. Společně se tak raději na typové stavby.

To svým způsobem potvrzuje i Michal Wernisch, šéfredaktor časopisu Můj dům. „Možná je to i o neinformovanosti veřejnosti, jak je složité, nebo naopak jednoduché, postavit si dům od architekta“, míní a dodává, že dalším důvodem může být i obava z něčeho nového nebo atypického.

[LIDOVÉ NOVINY, 23. 3. 2003]

Výstavní hit představuje britské umění - pozvánku na výstavu předních britských umělců Other Times, která byla zahájena v pražském domě U Kamenného zvonu pro čtenáře připravila šéfredaktorka Art&antiques **Lenka Lindaurová**.

Kurátoři výstavy - Olga Malá a Karel Srp – přivezli z Londýna práce devatenácti umělců, mezi nimiž jsou rovněž slavné hvězdy, ale i jména u nás téměř neznámá.

Název Other Times naznačuje různé pojetí individuálně i kolektivně prožívaného času. Překvapením výstavy je silné zastoupení malby a naopak minimální přítomnost videoinstalací. Tematické zklidnění a zniternění tvorby je evidentní: převažují krajinná témata, náměty vzpomínek a osamění. Současné trendy se tím otevírají širšímu publiku, ačkoliv mnohé práce citují z moderních i starších dějin umění.

[MF DNES, 23.4.2004; OTHER TIMES, PRAHA, EXPOZICE JE DOPLNĚNÁ KATALOGEM A POTRVÁ DO 22. SRPNA]

Z MONITORINGU TISKU MINISTERSTVA PRO MÍSTNÍ ROZVOJ

Regenerace sídlišť v zahraničí

Článek informuje o zahraničních zkušenostech z regenerace panelových domů v zahraničí.

Francie – střední vrstva začala opouštět tyto komplexy v 70. letech. Postupně tu narůstala kriminalita, vzrůstal počet nezaměstnaných.

Sídliště jsou dnes podle socioekonomických kritérií rozdělena do skupin a na základě tohoto rozdělení jsou vytipovány priority pro investice. Stát, region a obec uzavírají každých 5 let partnerskou smlouvu. Na jejím základě pak obec získávají finanční pomoc v místních rozvojových programech. V 80. letech se pozornost zaměřovala na technické a architektonické zlepšování bytových domů.

Do první skupiny sídlišť, vytipovaných pro regeneraci, patří 12 sídlišť, pro která jsou zpracovány tzv. velké urbanistické záměry. Sídliště této skupiny náleží do území s velkými problémy, ale s jistým potenciálem pro rozvoj (např. dobré dopravní spojení s městem, blízkost zóny s pracovními místy).

Další typologickou skupinou jsou zóny s daňovými úlevami. Toto označení se týká 44 sídlišť, jejichž obyvatelé jsou

sociálně velmi znevýhodnění. Stát podporuje malé společnosti s max. 50 zaměstnanci, které tu chtějí podnikat. Pokud mezi jejich zaměstnanci je minimálně pětina lidí z místního sídliště, poskytnou jim zvláštní sazbu daní. Stát také podporuje soukromé společnosti i místní úřady, aby vytvářely krátkodobá zaměstnání. Snaží se tak nejenom revitalizovat domy, ale také zlepšit ekonomickou situaci místních obyvatel.

Německo – problémy sídlišť jsou velmi podobné našim. Řeší se tedy spíše technický stav budov a také urbanistická podoba. Původní pestrá sociální skladba se zatím výrazněji nezměnila. Řešení je poměrně jednoduché: budou-li sídliště dobře vybavená, dobře fungující a dobře vypadající plnohodnotné městské části, výrazně se zmenší hrozba sociálního dopadu. Proto se v Německu snaží hlavně o to, aby majetnější lidé neměli důvod se stěhovat pryč.

Organizaci regeneračního procesu zajišťuje řídicí skupina, která usiluje o zapojení veřejnosti, maximální propojení všech aktivit, informací a financování a dohlíží na účelné využití finančních prostředků.

Podmínkou úspěšného postupu regenerace je zpracování dokumentace, zahrnující komplexní rozvoj sídliště v návaznosti na rozvojové záměry města. Urbanisté se snaží zapojit i místní obyvatele. Ti mají možnost vyjádřit se v anketě nejen k problémům bydlení na sídlišti, ale i ke svým záměrům, pokud jde o další pronájem nebo koupi bytů.

Nizozemsko - v 50. letech levicová vláda podporovala extenzivní výstavbu velkoplošných sídlišť na okraji měst. Stavební kapacita byla dále zvyšována v 60. letech pomocí nových technologií, které ji usnadnily a zlevnily. Jenom v letech 1961 - 1970 bylo v Nizozemsku postaveno přes milion nových domů. Už od 70. let ale začala urbanistická obnova nejstarších domů.

Řada nizozemských sídlišť nebyla ale vůbec příjemným místem k životu. Rostla tu kriminalita, vandalství bylo na denním pořádku. Města se rozhodla zvýšit počet hlídačů, na sídlištích se začaly budovat policejní stanice. Stále dokola se investovalo hlavně do nových zámků na dveřích. Kromě stavu budov se tak musely místní orgány a občanská sdružení zabývat pře-

devším něčím, co lze nazvat sociální obnovou.

V roce 1994 volby vyhrála sociálně-demokratická vláda. Snaží se podobně jako ve Francii snížit nezaměstnanost, která je mezi obyvateli sídlišť poměrně velká. Uzavírá s městy smlouvy na vytváření pracovních míst. Jsou tu místa hlídačů, správců domů, městské stráže a personálu pro čištění veřejných prostor.

Velká Británie - sídliště byla v mnoha případech budována jako náhrada za asanované nebo rekonstruované byty v chudinských částech měst. Sídliště jsou špatně vybavená a nejsou zde téměř žádné pracovní příležitosti. Výsledek? Vysoká nezaměstnanost, chudoba, špatný zdravotní stav obyvatel, vysoká kriminalita, vysoký podíl osamělých starých lidí.

Britská vláda se snaží zavádět nové formy vlastnictví a snížit počet sociálních bytů. Město, vláda a soukromé subjekty (včetně zástupců obyvatel sídliště) vytvořily spolek pro regeneraci sídlišť. Městská správa se vzdala vlastnických práv na bytový fond náhradou za poskytnutí finančních prostředků na regeneraci.

Postup regenerace se bude nyní experimentálně provádět na několika vybraných sídlištích. Zkušenosti z posledních 30-ti let ukázaly zhoršující se nedostatky velkých sídlišť. Počáteční pokusy zlepšit jejich stav byly zaměřeny především na fyzickou obnovu, nikdo se příliš nezabýval tím, s jakým výsledkem.

Dánsko – sídliště se tu stavěla hlavně v 60. a 70. letech. Už v této době ale začali paneláky opouštět lidé s vyššími příjmy. Následovalo nevyhnutelné – z mnohých míst se staly slumy. Neodcházejí ale jen lidé bohatší, nechce se tu žít ani lidem mladým. Průměrný věk obyvatel typického dánského sídliště se tak zvyšuje.

Před 20-ti lety dánský parlament vyčlenil dost peněz na zlepšení situace na sídlištích. Když ale byly po osmi letech trvání programu zveřejněny výsledky, příliš optimistické nebyly. Život na sídlištích zůstal stejný, jen lidé žili v opravnějších domech. Dnes je snaha jiná – vláda se snaží do obnovy zapojit i místní obyvatele, zlepšit také jejich životní situaci.

[LIDOVÉ NOVINY; 16.3.2004; PRAMEN MMR]

První projekty Fondu soudržnosti byly schváleny

Petr Dimun

Meziresortní řídicí výbor Fondu soudržnosti, jehož řídicím orgánem je MMR, 21. dubna schválil historicky první projekty předkládané pro tento fond. Jde o tři železniční projekty (Přerov-Olomouc II., Červenka-Zábřeh I. a II.) a dva projekty ze sektoru životního prostředí (Klatovy, Beroun).

Fond soudržnosti tvoří z hlediska objemu finančních prostředků z EU pro ČR cca 1/3 z celé pomoci. FS poskytuje prostředky na velké investiční projekty v sektorech životního prostředí a dopravy (trans-evropské dopravní sítě) v členských státech Unie, jejichž HDP je nižší než 90% průměru EU. Tuto podmínku bude ČR v okamžiku svého vstupu do EU splňovat. Fond se specificky nezaměřuje na regionální politiku. Pomoc je v praxi doplňující vzhledem k podpoře, kterou regionům poskytují strukturální fondy. V našich podmínkách bude pomoc z FS přímo navazovat na předvstupní pomoc EU, program ISPA.

[TISKOVÁ ZPRÁVA MMR, 22. 4. 2004]

MMR jako první zveřejnilo klíčové dokumenty pro žadatele dotací ze strukturálních fondů EU

Petr Dimun

Na internetových stránkách MMR (www.strukturalni-fondy.cz) jsou od dubna 2004 k dispozici potřebné informace pro zájemce o Společný regionální operační program (SROP), který se zaměřuje na rozvoj regionů. Na uvedených stránkách byla zveřejněna Příručka pro žadatele, ve které jsou veškeré informace potřebné k přípravě projektu, dále plná verze Dokumentu SROP a programového dodatku, a současně i kontakty na pracoviště, kde lze získat další informace a rady.

K oficiálnímu vyhlášení výzvy pro předkládání projektů do SROP dojde 1. 5. 2004.

Společný regionální operační program (SROP) je souhrnným dokumentem zahrnujícím rozvojové priority sedmi regionů soudržnosti, které mohou být v období 2004-2006 podporovány ze strukturálních fondů EU v rámci Cíle 1.

Důraz je v rámci SROP kladen na podporu vyváženého a udržitelného ekonomického rozvoje regionů, který bude vycházet z iniciativ veřejného, neziskové-

ho soukromého sektoru. Program bude založen na eliminaci faktorů, které překážejí rozvoji potenciálu regionů a na využití výhod, které poskytují příležitosti pro ekonomický růst.

SROP podporuje především aktivity, jejichž realizace z hlediska platné české legislativy spadá do působnosti obcí nebo krajů. Tím se tento program odlišuje od zbývajících operačních programů, které se zaměřují na realizaci opatření, jež jsou převážně v působnosti státu.

[TISKOVÁ ZPRÁVA MMR, 16. 4. 2004]

Praha uspořádá olympiádu turistického průmyslu

Praha uspěla v kandidatuře na pořadatelství světového kongresu ASTA 2006 (American Society of Travel Agents).

Význam této události komentuje první náměstek ministra pro místní rozvoj a pre-

zident Koordinační skupiny pro konání kongresu ASTA Ivo Hartmann: „Příprava a zdařilý průběh kongresu, který je považován za olympiádu turistického průmyslu, bude nejen dobrou zkušeností pro pořadatelské organizace, ale i cennou vizitkou naší země v zahraničí“.

[TISKOVÁ ZPRÁVA; MMR, CZECH TOURISM]

Změna územního plánu: stoprocentní zisky

Územní plány měst nemají v Česku váhu

Hana Vorlíčková, Michal Fialka

První článek upozorňuje na možnost zhodnocení pozemků v případě, že dojde ke změně v územním plánu. Informuje, jak konkrétně postupovat při podání podnětu na provedení změny územního plánu hlavního města Prahy. Zároveň však článek upozorňuje na závaznost již schválených územních

plánů, kdy povolení změny funkčního uspořádání území by mělo být výjimkou.

Druhý článek kritizuje velký počet změn územních plánů v České republice. Majitelé pozemků a developéři prosadili za poslední tři roky v Praze více než tisíc žádostí o změnu platného územního plánu, v Brně je to za deset let také tisíc žádostí. Přibližně dvacet procent z nich bylo v těchto metropolích odsouhlaseno. Jinde v Evropě je změn mnohem méně, například v Berlíně byly minulý rok povoleny pouze dvě změny územního plánu a v Amsterdamu dokonce ani jedna.

Hlavním důvodem častých změn v Česku jsou podle expertů špatně zpracované územní plány, které nerespektují rozvoj měst. Praha, Brno i další města začala s přípravou nynějších územních plánů na začátku 90. let, kdy priority rozvoje měst byly odlišné od těch současných.

[HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, 21.4.2004]

-tb-